

Drumul către reușită. O (scurtă) perspectivă hermeneutică asupra *pădurii* din basmul fantastic românesc

Costel CIOANĂ

Academia Română, Muzeul de Artă Veche Apuseană Ing. Dumitru Furnică-Minovic

---

Abstract: The present study aims to treat, the hermeneutic perspective, the role of forests in the Romanian fantastic tale. Given the role of the initiation has been invested this space of traditional mito-geography area, I tried to capture various symbolic poses that you did or received forest, just a better (or correct) perception of these production in Romanian traditional culture. Both evil and deep space oriented, initiation Romanian fantastic tale forest has a strong impact on the psycho-emotional hero who travels, opening his, after passing the samples, the path to self-liberation, just get the ultimate desideratum fulfillment, whatever it is.

Keywords: Hermeneutics; Romanian fantastic tale; forest; traditional mentality.

După cum deja s-a spus, pasajele geo-topografico-descriptive ale basmului românesc „sunt necesare în măsura în care, prin ele, se fixează cadrul acțiunii și se realizează culoarea locală, se motivează unele acțiuni ale personajelor și se întregeste conturul lor psihologic”¹ Din perspectiva (etnologică a) autorului sus-menționat, pare să fie doar atât. Evident, cele menționate de Al. Bistrițianu sunt corecte. Și totuși: din perspectiva *hermeneuticii* și *imagologiei*, neomițând ceea ce M. Eliade scria despre „deosebirea calitativă” a spațiilor *intra muros* și *extra muros*², cred că aceste pasaje descriptive, dincolo de „fixarea cadrului acțiunii”, de „realizarea culorii locale”, de „motivarea unor acțiuni ale eroilor”, nu vorbesc (prea mult) și despre *alte* dimensiuni/valențe importante pe care *peisajul* le are în basmul românesc. Spre exemplu, dincolo ce s-a scris despre *peisajul* din basmul

---

¹ Bistrițianu, Alexandru, *Peisajul în basmul românesc*, în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, 3-4, 1956, p. 479.

² Ceea ce caracterizează societățile tradiționale este opoziția subînțeleasă dintre teritoriul pe care îl locuiesc și spațiul necunoscut și nedeterminat care îl înconjoară: primul este <<Lumea>>(mai precis: <<lumea noastră>>), Cosmosul; restul nu mai e un Cosmos, ci un fel de <<altă lume>>, un spațiu străin, haotic, populat de larve, de demoni, de <<străini>> (asimilațide altfel duhurilor și fantomelor): Eliade, Mircea, *Sacral și profanul* (Trad. de Brândușa Prelipceanu), Ed. Humanitas, București, 2000, pp. 22-23; cu sublinierile mele, C.C.

românesc³, acesta, așa abstract, lapidar, sobru cum este, vorbește mereu despre **exercițiul distanței** dintre *aici* și *acolo*, între *lumea de aici*, cotidian-cunoscută naratorului sau consumatorului de basm, și *lumea cealaltă*, o lume care funcționează după alte reguli fizice și spirituale. Cu siguranță, *peisajul* în basmul românesc nu este doar „*un tur al râului și al iadului*” (ca să-l parafrazez pe Lawrence E. Sullivan, care semna *Cvântul înainte* la o carte a unui discipol al lui M. Eliade⁴), de foarte multe ori existând o *graniță indelebilă* între cele două. Ca atare, dat fiind *caracterul inițiativ al călătoriei* pe care eroul de basm o întreprinde într-o lume eminentamente *nouă, necunoscută, neconsacrată*, de cele mai multe ori *ostilă*, cu cele mai multe elemente componente având valoare arhetipală (*pădurea, muntele, apa*), mi se pare oportun a releva, în rândurile următoare, câteva dintre aspectele hermeneutice legate de **pădure** ca spațiu mitogeografic, aspecte care, coroborate cu cele consacrate (*dialogurile* - inițiatice sau nu-; *vecinătatea morții* întru care eroul trăiește de-a lungul întregii sale călătorii⁵; *relația eroului cu animalele; probele de trecut; hermeneutica obiectelor magice de care acesta se folosește întru împlinirea deșideratului său* etc.), pot da o imagine mult mai amplă și mai aproape de realitate a **rolului inițiativ** pe care *peisajul* îl are sau îl joacă în dinamica basmului românesc, accentele fiind puse (*aici și acum*) doar pe dimensiunea mitogeografică a **pădurii**.

De altfel, acest rol (precumpănitor) inițiativ pe care l-a jucat, de-a lungul timpului, **pădurea** în diferitele mitologii, este cvasicunoscut: aș (re)aminti aici, dintre cele mai cunoscute, pe importantul zeu vedic al pădurii, *Aranyāni* (cu clasa specială de *aranyaukas* = schimnici retrași în pădure pentru a medita)⁶, zeitățile silvestre ale mitologiei grecești (*Dryadele* și *Hamadryadele*)⁷ sau romane (*Silvanus*, cu o sărbătoare specifică – *Lucaria* - dedicată *pădurii sacre* instituite de Romulus după înființarea cetății Roma)⁸, și până la ceva mai recenta pădure *Sherwood* din Nottinghamshire, devenită celebră prin asocierea cu legenda lui *Robin Hood*...

Prin *rolul de trecere* jucat, prin caracterul/statutul de *topos inițiativ* avut la nivelul mentalitarului tradițional românesc, **pădurea** basmului fantastic românesc se constituie într-unul dintre elementele esențiale, definitorii ale *mitogeografiei* tradiționale. Iar importanța acestui element al mitogeografiei din basmul românesc, rezidă, cred eu, nu atât în *narativizarea* valențelor geo-topografice care compun, descriptiv-tradițional, un peisaj (oarecare), ci în *stabilirea unei distanțe ireductibile între aici și acolo*, *pădurea* fiind, după părerea mea și ținând cont de *funcția logică* pe care *fantasticul* (și/sau *imaginarul*) o joacă sau o are în

³ Bistrițianu Al., *op. cit.*; Călinescu, George, *Estetica basmului*, Ed. pentru Literatură, București, 1965, pp. 285-295 etc.

⁴ Vezi Culiănu, Ioan Petru, *Călătorii în lumea de dincolo* (Trad. de Gabriela și A. Oișteanu, *Cvânt înainte* de L.E.Sullivan), Ed. Nemira, București, 1994, p. 25.

⁵ Acest subiect a fost tratat *in extenso* într-un studiu de sine stătător – vezi Cioancă, Costel, *Vecinătatea morții în basmul românesc*, în *Caietele ASER*, 7, 2011 (*Etnologia și sud-estul Europei*, sesiune științifică organizată de Asociația de Științe Etnologice din România, București, 3-5 noiembrie 2011), Ed. Etnologică, București, 2012, pp. 147-164.

⁶ Kembach, Victor, *Dicționar de mitologie generală* (Postfață de Gh. Vlăduțescu), Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 43.

⁷ Balaci, Anca, *Mic dicționar de mitologie greco-romană*, Ed. Științifică, București, 1966, pp. 270-271.

⁸ Marienescu, Athanasie Marian, *Cultul păgân și creștin. Sărbătorile și datinile romane vechi* (Ediție critică de I. Opreșan), Ed. Saeculum I.O., București, 2008, pp. 72-73.

reprezentările spațial-temporale ale mentalitarului tradițional românesc, o *expresie a realității de facto*, nu *de iure*. Cu alte cuvinte, robinsonadele eroului din basmul românesc (de cele mai multe ori nubill), într-un spațiu *necunoscut, neconsacrat* precum **pădurea**, fără explicitarea acestui cadru mitogeografic în care se desfășoară acțiunile sale și cu staționarea doar în aceste descrieri sobre, lapidare, (de)limitează, o dată în plus, câmpul de înțelegere pentru aceste splendide producții epice care sunt basmele fantastice.

Dintr-un început trebuie spus că **pădurea** basmului românesc se sprijină (la nivel simbolic), pe un puternic, aș spune chiar drastic antagonism dintre bine și rău, generând, în structura psiho-afectivă a eroului/eroilor care o traversează, ample metamorfoze. Bulversându-l (prin caracterul eminentemente *nou*, în sens eliadian – *necunoscut/ neconsacrat*), mobilizându-l și împingându-l (uneori împotriva propriei dorințe a eroului!) înspre realizări fantastice, *ne-comune*, **pădurea** basmului românesc vine să ilustreze o (altă) interesantă utopie a imaginarului tradițional românesc, aruncându-l efectiv, nu atât pe erou, cât pe ascultătorul de basm!, într-o altă dimensiune spațial-temporală și spirituală decât cea cunoscută, trăită cotidian. Această explorare și exploatare a imaginarului oferea consumatorilor de basm, posibilitatea unei adevărate eliberări prin transgresarea legilor fizice ale lumii cunoscute și „accesarea” unei dimensiuni *altfel*, în care totul este altfel (vezi, spre exemplu, *mineralitatea lumii de dincolo...*), în care *imposibilul devine oricând posibil* (totuși, nu oricum, nu pentru oricine!).

Spațiu *arhetipal*⁹, *inițiativ* prin excelență, **pădurea** are, în basmul românesc, prea puține determinări geografice precise, fiind, de cele mai multe ori, *un spațiu intermediar între lumea de aici și cea de dincolo*. Pădurile basmului fantastic românesc sunt *bogate vegetativ*¹⁰, *întinse*¹¹, uneori *neexplorate*¹², câteodată *sistematizate peisagistic*¹³, de cele mai multe

⁹ [...] Din ceasul ce a făcut Dumnezeu pământul au început a crește fel de fel de pomi pe pământ și pădurea în șapte zile a crescut până la cer: Niculiță-Voronca, Elena, *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică* (vol. I-II), Ed. Saeculum Vizual, București 2008, I, p. 35.

¹⁰ [...] Bietul copil s-o luat și s-o dus, s-o dus, s-o dus, printr-o pădure mare, unde nu vedea nici la amiaz soarele; [...] și se depărtă ficiorul, tânărul corăbieriu, prin ostrov, și se afundă într-o pădure mare, neagră și întunecoasă, unde dădu peste o vie frumoasă, cu struguri negri, boabele cât alunele și nucile de stai să-i mânănci cu ochii: Boer, Demetriu, M.V. Stănescu *Arădanul*, Cacoveanu, Ștefan, *Povești din Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, pp.78, 90; [...] Mai călătorind ei o bucată bună, ajunse la o pădure deasă și stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare și cu fruntea de aramă: Ispirescu, Petre, *Legende sau Basmele românilor*, Ed. Facla, Timișoara, 1984, p. 62; [...] Din astă bătaie a rămas beteg de-o aripă și Sur-Vultur, năzdrăvanul de pe tărâmul ălălalt, care cum s-a simțit că-l doare aripa, a dat dosul târâș-grăpiș, și el cum a putut, într-o pădure mare cu copaci grooși-groși!... de nu era în puterea omului să-i fi coprins în brațe, și înalți de nu le puteai vedea vârurile, să fi avut cinci perechi de ochi, și s-a așezat pe-o cracă, cam în marginea ei. [...] După ce se făcu Sur-Vultur nevăzut, rumânu vâri nuca în sân, puse biciu în dășagă, că era un bici mic, și o porni înainte de merse pân dădu d-o pădure mare, verde și răcoroasă: Stănescu, Dumitru, *Basme culese din popor*, Ed. Ion Creangă, București, 1980, pp. 11, 14; [...] Când o intrat în pădure, o întuneric așa de tare, că nu se vedea nici mâna: Vasiliu, Alexandru, *Povești*, Ed. Tineretului, București, 1958, p. 299.

¹¹ [...] Dau încolo, încoace, dară nime nu poate chibzui că încotro să fie drumul spre casă, și în loc să se scoată, ci rătăcia și mai tare. După ce s-au izbit în toate părțile și după ce s-au făcut, hăt, bine noapte s-au hotărât să măie aice în pădure, că poate a doaua zi vor pute nimeri cumva calea cătră casă. Când s-au sculat eia doaua zi, s-au dat iarși

ori văzute ca *locuri de desfătare cinegetică*¹⁴ ori, pur și simplu, *de petrecere*¹⁵, **pădurile** basmelelor românești sunt pline, cum altfel?, de spaime, de monștri, de mistere.¹⁶

Alături de aceste aspecte fenomenologice - poate târziile reminiscențe ale unor timpuri imemorabile în care omul, aflat în stadiul de *culegător și vânător*, a depins de acest mediu deopotrivă *ispăitor* (prin belșugul de hrană) și *ostil* (prin bogăția vegetativă, generatoare de înfricoșată neîncredere)¹⁷ -, trebuie amintite și alte valențe cu care a fost „investită” *pădurea* basmului românesc:

● *loc de exil/ refugiu*

la cercat. Dar, în zădar, că să rătăcia din ce în ce mai tare. Cu cât împla mai mult, cu atâta era și mai greu de străbătut: Sbierea, Ioan George, *Povești și poezii populare românești*, Ed. Minerva, București, 1971, pp. 89-90.

¹² [...] Și au mers fata de-mpărat cu inelul multă lume-mpărăție, tot întrebând și cercetând, până-n urmă s-au trezit în nește codri mari pustii și neumblați și rătăcind încolo și-ncoace, iată că nimerește la curțile pajorii, sus pe o stâncă naltă: Boer et alii, *op. cit.*, p. 125; [...] Făt-Frumos îl ascultă și lăasă arcul în jos. Apropiindu-se lupul și întrebându-l unde merge și ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din grădina tatălui său, și că acum mmerge să caute pe hoț: Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 62; [...] Între acești pușcași era trei mai iscusii și mai vestiți, ei împla în toată ziua la vânat, și fiecare aducea pentru sine deosebi câte ceva vânătură pentru masa boierească. Îmblând ei așa tustrei totdeauna la vânat, s-au fost împușinat într-aceea parte de pădure sălbătăcimea într-atâta, cât rareori și foarte cu greu mai da ei peste vro fiară, sau pasere. Deci ei fură nevoiți să părăsască acea parte de pădure și să se deie la vânat prin alte părți, pe unde nu mai împlase pân-atuncia nimene: Sbierea, I.G., *op. cit.*, p. 89.

¹³ [...] O mulțime de găteje și de rupturi de copaci li împiedica drumul, și locurile li era tot din ce în ce mai necunoscute. Dară de la o vreme dădură de-o pădure foarte curată, frumoasă și grijită, încât se mira, de unde să fie aceasta într-o pustietate așa de mare! Mai merg ei cât mai merg, dară cu cât mergea mai departe, cu atât era și mai curat și mai grijit prin pădure, încât îi se părea că împli printr-o grădină foarte bine păstrată și rânduie. [...] Mergând ei așa pân pădure, au dat de la un timp de un lac foarte mare și foarte frumos. Primprejurul lacului era tăiați copacii până hăt, depărțitor, ca să poată străbate razele soarelui peste toată fața lacului; și pe pământul curățit era crescută o iarbă verde, cât tot de-a dragul să privești la ea! *Ibidem*, p. 90.

¹⁴ Era odată un fcior de împărat, care stătuse sângur la împărăție. El era voinic de frunte, purta multe războaie și todeauna biruia; dară mai tare încă iubia vânătoarea și-și petrecea așa timpul în lupte cu fierele sălbătice: *Ibidem*, p. 144; [...] Într-o zi, he! târziu încolo, după ce trecură ani la mijloc, se făcuse fata mare, iaca se întâmplă de trecu un fecior de împărat prin pădure, umblând în vânătoare: A fost odată ca niciodată, a fost ce-a fost și n-a mai fost; a fost un om care alt meșteșug n-avea, decât era vânător dibaci. Țst om a fost având trei feciori cari nici ei n-aveau alt meșteșug, că îi învățase tatăl lor tot ce știuse el, îi făcuse tot vânători dibaci, că îi luase cu el de mici și se dusesse de-i învățase să ochească și să omoare fiarele de prin păduri și păsările: Stăncescu, D., *op. cit.*, pp. 22, 118.

¹⁵ [...] Împăratul făcuse o vânătoare mare și, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioșc în pădurea aceea, și chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pre toți boierii și slujitorii curței la o masă înfricoșată ce pregătise acolo: Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 116.

¹⁶ [...] Și, drept, a doua zi a băgat moșul de seamă, a deschis ochii în patru, și cum a pierdut pe copii, i-a pierdut de-a binelea, că nu s-au mai știut întoarce. Au rămas în bunget. Au stat ei, bieții, cât au stat, cu frică, tremurând vargă că urlau și răgeau fiarele de țî se făcea părul măciucă pe cap, plângând de să fi muiat inima cuiva, de cremenă să fi fost; dar ce să facă? [...] Într-o zi, iacă-l ajunse pe om moartea. Atunci și-a chemat băieții lângă el și le-a zis așa: - Măi băieți, eu o să mor, că simt că mi-a venit ceasul; alta n-am ce să vă spui decât să faceți toate cum știți și cum vă taie capul, că sunteți oameni în toată firea, dar numai în trei păduri să nu intrați cu nici un preț, când îi umbla după vânat: în ale de pe muntele Scorpiei, al Porcului Mistreț și ale Mizezei-Noptii. După ce le-a vorbit omul așa, a mai trăit puțin și și-a dat sufletul: Stăncescu, D., *op. cit.*, pp. 21, 118.

¹⁷ Vezi, în acest sens, Leroi-Gourhan, Andre, *Gestul și civântul*, vol. I-II (Trad. de Maria Berza, prefață de D. Cruceru), Ed. Meridiane, București, 1983.

Astfel, în cazul unor “disfuncții familiale”,

→ *mama (vitregă) fie alungă copiii soțului în pădure*¹⁸,

→ *fie aceștia, de frica pedepsirii cu moartea pentru o vină oarecare*¹⁹,

→ *ori pentru a evita un incendiu*²⁰, alegând ei înșiși fuga în pădure.

● *loc de asceză*²¹;

● *loc al împlinirii sau al revelării destinului*²²;

● *loc pentru procurarea materialului necesar ridicării unor construcții*²³;

● *loc pentru procurarea lemnului necesare încălzirii*²⁴.

¹⁸ Furtună, Dumitru, *Izvoiri din bătrâni. Basme, legende, snoave, cântice bătrânești și plugușoare din Moldova*, Ed. Minerva, București, 1973, p. 77; Ispirescu, P., op. cit., pp. 256, 302-303; Pop-Reteganul, Ion, *Povești ardelenesti* (ediție îngrijită și studiu introductiv de V. Netea), Ed. Minerva, București, 1986, pp. 28-29, 146; Stăncescu, D., op. cit., pp. 20, 22; Vasiliu, Al., op. cit., p. 371.

¹⁹ Boer et alii, op. cit., pp. 77-78; Ispirescu, P., op. cit., p. 93.

²⁰ [...] Fata s-au adunat câteva hăinuțe în niște desagi și, cu ele în spate, a fugit și s-au ascuns într-un codru mare și lat, mai bine să pară acolo de foame, de frig ori de dinții fiarilor sălbatice, decât să cadă cu tatăl său în păcat.: Boer et alii, op. cit., p. 199.

²¹ A fost odată un om, căruia i se urăse cu deșărtăciunile cetăților și se făcuse sihastru. Vezi că văzuse el că tot nu e nimic de lumea asta oarbă și de-aia se dusesese în sihăstrie. Acolo el avu vecini fiarele pădurilor, și, așa de bun era el la Dumnezeu încâ toate dobitoacele i se închinău și îi lingeau picioarele cans se întâlneau cu dânsul. Într-una din zile, ducându-se el la marginea râului ce curgea prin pădurea aceea, ca să se spele, văzu un sicrinel încheiat și smolit bine, că vine pe apă și se oprește de marginea unde sta el, și îndată auzi că orăcăiește ceva ca un copilaș.: Ispirescu, P., op. cit., p. 144.

²² A fost odată un împărat mare și puternic, și el avea trei feciori. Făcându-se mari, împăratul se gândi fel și chipuri cum să facă să-și însoare copiii ca să fie fericiți. Într-o noapte, nu știu ce visă împăratul, că a doua zi, de mâncate, își chemă copiii și se urcă cu dânsii în pâlmarul unui turn ce avea în grădină. Porunci să-și ia fiecare arcul și câte o săgeată. – Trageți, copii, cu arcul, le zise împăratul, și unde va cădea săgeata fiecăruia, acolo îi va fi norocul. Copii se supuseră fără a căruți cătuși de puțin, încredințați că tatăl lor știe ce spune. Traseră, deci, și săgeata celui mai mare din fi se înfipse în casa unui împărat vecin; a celui de-al doilea se înfipse în casa unui boier mare d-ai împăratului; iară săgeata celui mai mic se urcă în naltul cerului. Li se strâmbaseră gâturile uitându-se după dânsa, și p-aci, p-aci, era să o piarză din ochi. [...] Se duse și cel mic. Cutreieră lumea până ajunse la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui. Băjbăi, el și orbecăi p-acolo prin bunget, până ce dete de copacul în care se înfipse și săgeata lui. Acest copaci era nalt și gros și bătrân, de când urzise Dumnezeu pământul. Se încovnișă el de dânsul, și se urcă până ce ajunse de se agăță de o ramură. Și din ramură în ramură, când atâmat cu mâinile, când cu picioarele încrucișate și încleștate, ajunse până în vârful. Acolo puse mâna și-și luă săgeata. Se dete jos cu sufletul plin de obidă și de mâhnire, socotind că este sec de noroc, căci, se gândea el, că ce era să găsească în acel copaci? Nu-i fu destul că nu-și aflase acolo pe scrisa lui, nu-i fu destul că făcuse atâta cale în deșert, se mai pomeni, când vru să plece de lângă copaci, că se agăță de spinarea lui o bufniță. Hât în sus, hât în jos, bufnița să se ducă din spinarea lui, ba. Îl înhățase, drăcoica, cu ghiarele, ca o găiță spurcată, și nu-l slăbea nici cât ai da în cremene.: *Ibidem*, pp. 160-161.

²³ [...] El luă armele și se duse prin pădure să afle o poiană, unde să-și facă casă. El a aflat o poiană foarte frumoasă. Acum prinse a căuta lemne oable de casă, dară nu află că toate lemele erau strâmbre.: Pop-Reteganul, I., op. cit., p. 127.

²⁴ [...] Caută, caută; iaca iesă din bortă un moșneag bătrân-bătrân și mocoșit, cu barba la brâu: -Fii bun, măi Valache, să mă duc după niște uscături, după niște hreșturi, ceva, ca pentru foc.: Furtună, D., op. cit., p. 51; [...] Într-o posomorâtă zi de toamnă, ningeai bâtea vântul de gândea că pierde lumea și ei nu aveau nici un lemn la tăietor. Îndată a doua zi muierea se sculă des-de-dimineață și clătind pe nerodul din pat îi zice: -Dar scoală, somnore, ce zaci ca o vită, vezi de găț carul și mergi la pădure, că doară vezi că nu avem nici un lemn de foc! ; [...] Într-o zi de primăvară iară merge moșneagul în pădure să aducă vro două crengi [...] Și dacă ajunse la pădure, prinse a rupe la crengi și a-și face sarcină, că de tăiat cu săcurea nu mai era în stare.: Pop-Reteganul, op. cit., pp. 3, 308; [...] -Bună ziua,

Ca o nostalgie cumva ancestrală, din perspectivă mitanalitică și foarte probabil ecou al vremurilor în care omul era tehnician rudimentar al *procurării* focului din natură (abia ceva mai târziu și *producător* al acestuia), **pădurea** basmului fantastic românesc se constituie uneori și într-un adevărat *depozitar al focului (primordial/inițiativ)*²⁵, pentru recuperarea acestuia fiind nevoie de tot felul de acte ritualice (*legarea Timpului antropomorfizat*, spre exemplu, întru recuperarea focului necesar reaprinderii propriului foc, a cărui menținere face obiectul unor jurăminte cu caracter sacrificial).

Relativ transparentă este și dimensiunea imagologică cu care mentalitarul tradițional românesc, deopotrivă generator și consumator de basm, a investit **pădurea** unui alt tărâm decât cel fizic-apropiat, cotidian-cunoscut: ca atare, importantă de amintit este aici, alături de *arbitecturalitatea* eminentemente *minerală* a *tărâmului celălalt*²⁶, și **mineralitatea** pădurilor din *lumea cealaltă*²⁷.

Tot în basmul românesc, **pădurea** este sălașul tradițional al unor ființe conotate mitologic, fie ele

babo! da ce cauți dumneata pe aici? – o întrebă feciorul nostru. – D-apoi iacă, dragu mamii, am venit să-mi adun niște uscături să-mi duc acasă, că nu am cu ce să-mi fierb o mâncare și la iarnă n-am cu ce să mă încălzesc, îi răspuse baba, și se apucă să adune crengi uscate.: Ugliș-Delapeica, Petre, *Poezii și basme populare din Crișana și Banat*, Ed. pentru Literatură, București, 1968, p. 216.

²⁵ [...] Balaurul se zvârcolea de durere și plesnea din coadă, de te lua fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte și obosise, iară tovarășii săi dormeau duși. Dacă văzu el că tovarășii săi nu se deșteaptă, își puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur și-i tăie și capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiară spurcată, și curse, și curse, până ce stinse și foc și tot. Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins, când s-or deștepta tovarășii lui, căci legătura le era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. [...] Câtă într-o parte și într-alta și nu văzu nicăiri lumină. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă și zări într-o depărtare nespusă o schinteie ce abia licărea. Atunci se dete jos și o porni într-acolo. [...] Apoi plecă înainte și se duse până a ajuns la o pădure mare, în care zărise focul. Aici dete peste alte nevoi. În peșteră acolo trăiau niște oameni uriași carii aveau numai câte un ochi în frunte. Ceru foc de la dânșii, dar ei, în loc de foc, puseră mâna pe dânsul și-l legară. După aceea așezară și un cazan pe foc cu apă și se găteau să-l fiarbă și să-l mănânce. [...] Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiașul, îi puse gând rău. Unchiașul îl dezlegă să-l bage în cazan, dară voinicul îndată puse mâna pe un tăciune și-l azvârli drept în ochiul bătrânului, îl orbi, și apoi, fără să-i dea răgaz a zice nici cărc! îi puse o piedică și-i făcu vânt în cazan. Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, și scâpă cu fața curată.: Ispirescu, P. *op. cit.*, pp. 152-153; Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 224; Sbierea, I.G., *op. cit.*, pp. 32,47; Stăncescu, D., *op. cit.*, pp. 120-122.

²⁶ *Palatele, podurile, armele, uneori animalele sau obiectele de uz casnic* ale zmeilor sunt doar din *sticlă, aramă, argint* sau *aur*: Ispirescu, P., *op. cit.*, pp. 70-72; Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, pp. 134-136, 250-251 etc.

²⁷ [...] Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai diamanturi și pietre nestimate, care sclipeau de-ți luau ochi, și ajunseră la un eleșteu mare.: Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 180; [...] După o cale lungă, Roian cu feciorul moșului au ajuns într-o pădure frumoasă de aramă.; [...] Roian iară se duse să-și caute demâncare, printru-i feciorului ca nu cumva să mai rupă ceva din pădure, că acuma e un alt paznic, mai tare decât cel de aramă și mai amarnic: boul de fier.; [...] Aproape de podul de aur era o pădure frumoasă de stejari, cu frunzele de aur. Mamă-sa intră în pădure, rupse un stejar mare, îl făcu așchii și îi făcu lui Abrud o colibă, apoi adună mușchi și frunze uscate și i-a făcut un pat moale.: Ugliș-Delapeica, P., *op. cit.*, pp. 213-214, 247 etc.

● **malefice:** *Bătrânul din pădurea blăstămată*²⁸; *Ciuma-Păduri*²⁹; *Muma-Păduri*³⁰; *Gheonoaia*³¹; *Scorpia*³²; *Vid-Babă*³³; *Tartacot, barbă de-un col*³⁴; numeroși *zmei*³⁵.

● **benefice:** *vulpoi*³⁶; *zmeu/zmei*³⁷; *Dumnezeu*³⁸; *urias*³⁹; *Mama-Păduri* sau celelalte nume⁴⁰ sub care este cunoscută această reprezentare mitofolclorică românească⁴¹;

● sau, pur și simplu, **inofensive**⁴².

Deopotrivă spațiu malefic și profund orientat spre inițiere, **pădurea** basmului fantastic românesc are un puternic impact psiho-afectiv asupra eroului care o străbate, deschizându-i acestuia, după trecerea probelor, calea spre eliberarea sinelui, tocmai întru împlinirea dezideratului ultim, oricare ar fi acela... Prin urmare, având sau primind o *valoare simbolică*, implicând sau intermediind eroului contactul cu *neunoscutul* (deci, încă nu-pe-deplin-inițiat), **pădurea** basmului fantastic românesc trebuie văzută și ca o **matrice** care, pe baza unor preinițieri sau ajutorului dat de adjutanții magici ai eroului, îi oferă acestuia șansa accederii la o *cunoaștere superioară*. Cu certă funcție magică, această *experiență a pădurii* va constitui pentru eroul basmului românesc, o adevărată *experiență a eliberării*: în acest context, este de reamintit dimensiunea spirituală pe care i-o oferă eroului contactul și/sau confruntarea cu unele ființe mitologice (malefice) care sălășluiesc și/sau stăpânesc efectiv pădurea – *Muma Păduri*⁴³, *Moșul Codrului*⁴⁴, *Fata*

²⁸ Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 138.

²⁹ Furtună, D., *op. cit.*, p. 96.

³⁰ Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 294; Ugliș-Delapeșca, P., *op. cit.*, p. 227.

³¹ Ispirescu, P., *op. cit.*, p. 9.

³² Ibidem, p. 105; Stăncescu, D., *op. cit.*, p. 119.

³³ Vasiliu, Al., *op. cit.*, p. 300.

³⁴ Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 128; Stăncescu, D., *op. cit.*, p. 150?

³⁵ Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, pp. 167-168; Sbierea, I.G., *op. cit.*, p. 31.

³⁶ Crețu, Grigore, *Basme populare românești*, vol. I-II (Ed. îngrijită de I. Datcu, I. Stănculescu, prefață de I. Datcu), Ed. Saeculum I.O., București, 2010; I, pp. 94-95.

³⁷ Boer et alii, *op. cit.*, pp. 101, 134-135; Pop-Reteganul, I., *op. cit.*, p. 146.

³⁸ Ispirescu, P., *op. cit.*, pp. 79-80.

³⁹ Sbierea, I.G., *op. cit.*, pp. 32, 47.

⁴⁰ Evseev, Ivan, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1998, pp. 280-283; Ghinoiu, Ion, *Mitologie română. Dicționar*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2013, pp. 192-194; Olinescu, Marcel, *Mitologie românească* (Ed. critic și prefață de I. Opreșan), Ed. Saeculum I.O., București, 2001, pp. 224-232, 354-356; Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, Ed. Allfa, București, 1997, p. 185.

⁴¹ Vasiliu, Al., *op. cit.*, p. 130 și următ.

⁴² Aice la uriaș nu lucre nimic și i-au venit urât de la o vreme. Pe urmă și-au tras pe samă, că de ce să șadă el aice? Și pentru că nu putea nimeri acasă, s-au luat așa prin pădure. Au mers amu cât au mers, și au dat de niște bătrâni, de o babă și un moșneag, carii păștea oile, le mulge și le hrănea așa, și sara venea acasă cu dănsle, le încheia în ocol și dormia: Sbierea, I.G., *op. cit.*, p. 48.

⁴³ Bârlea, Ovidiu, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 241-244; Evseev, Ivan, *op. cit.*, pp. 288-289; Kembach, V., *op. cit.*, pp. 409-410; Ghinoiu, I., *op. cit.*, pp. 200-201; Olinescu, M., *op. cit.*, pp. 320-323; Taloș, Ion, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar* (Prefață de Cl. Lecouteux), Ed. Enciclopedică, București, 2001, p. 88.

⁴⁴ Evseev, I., *op. cit.*, pp. 287-288; Kembach, V., *op. cit.*, p. 407; Olinescu, M., *op. cit.*, p. 323; Taloș, I., *op. cit.*, p. 101.

*Pădurii*⁴⁵ -, surmontarea acestor piedici puse de *pădurea antropomorfizată* conferind acțiunilor eroului de basm substanță (aproape) mitică⁴⁶.

Crâng sacru sau junglă demonică, străbătută (i)rațional și/sau (ne)eroic, *cadru viu* (uneori cu personalitate psihosomatică!), *decisiv pentru acțiunile eroului ori simplu element auxiliar al epicului*, **pădurea** basmului românesc se constituie într-un element arhetipal care, la rândul-i, condiționează fundamental un traseu cu accente/tușe arhetipale: dincolo de cotloanele, ascunzișurile, de monștrii sau spaimetele cuprinse, dincolo de opoziția (hermeneutic vorbind) contradictorie, drastică pe care o conține (*pur vs impur, rău vs bine, inițiere vs pierdere* – de sine, de sens, a vieții-, *refugiul vs loc de plecare spre propriu-i destin*), **pădurea** basmului românesc conține (*imbrogliu*) și „practică” (uneori la superlativ!), **ispita inițierii**.

Cu alte cuvinte, eroul, *abia plecat de acasă*, deci, *în profunzime ambiguu*, are șansa (revelată sau doar contextuală), de a căpăta *aici, în pădure*, conștiință și/sau conștiință, (doar) astfel putându-și atinge (ulterior) dezideratul...

⁴⁵ Eretescu, Constantin, *Literatură și rit în unele legende despre Fata Pădurii*, în vol. *Știma apei. Studii de mitologie și folclor*, Ed. Etnologică, București, 2007, pp. 97-106; Ibidem, *Balada Fata Pădurii*, în vol. *cit.*, pp. 107-112; Idem, *Fata Pădurii și Omul Noapții: în compania ființelor supranaturale*, Ed. Compania, București, 2007.

⁴⁶ De reamintit este, în acest context, actul săvârșit de miticul erou mesopotamian *Ghiłgamesh* care, împreună cu *Enkidu*, pentru a vâna cu succes monstrul *Humbaba*, vor trebui să taie copaci seculari din pădurea sacră de cedri. ... Vezi *Tăbățele de argilă. Scrieri din Orientul antic* (Trad., prefață, cuvânt înainte și note de C. Daniel, I. Acsan), Ed. Minerva, București, 1981, pp. 90-91.